

дослідження ролі планування в стратегічному управлінні підприємством / І. Маркович // Соціально-економічні проблеми і держава. – 2013. – Вип. 2(7). – С. 125-131. 3. Пономаренко В.С. Стратегічне управління підприємством / В.С. Пономаренко. – Харків: Основа, 2008. – 312 с. 4. Пастухова В.В. Розвиток теорії та практики стратегічного управління в Україні / В.В. Пастухова. Збірник наукових праць, – Київ – 2013. – №2. – С. 25-30. 5. Хміль Т.М. Стратегический менеджмент: Учебное пособие/ Т.М. Хмиль, С.К. Василик, Л.О. Шишмарёва. – Х.: ИНЖЭЖ, 2009. – 136 с. 6. Шатілова О. В. Оцінка рівня стратегічної гнучкості підприємства / О. В. Шатілова // Формування ринкової економіки (Електронний ресурс): зб. наук. праць. – Спец. вип.: у 2 ч. Економіка підприємства: теорія і практика / М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київський нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана»; відп. ред. А. Ф. Павленко. – К.: КНЕУ, 2010. – Ч. 2. – С. 195-203. 7. Шемаєва Л.Г. Конкурентоспроможність та економічна безпека підприємств в умовах стратегічного розвитку / Шемаєва Л.Г. Дем'яненко Г.Є. // ВІЗ «Ун-т економіки та права «КРОК», – К, 2013. – 39 с. 8. Мирошниченко Ю. О. Дослідження впливу циклічності економічних процесів на діяльність вітчизняних підприємств / Ю. О. Мирошниченко // Управлінські аспекти підвищення національної конкурентоспроможності / Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції, 2013. – Сімферополь: ВіТроПринт, 2010. – С. 60-64.

АКТИВІЗАЦІЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В ТУРИСТИЧНІЙ СФЕРІ

Птащенко О.В. к.е.н. доцент, Ващенко А. магістр

Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця

Анотація. У статті викладено результати досліджень у сфері розвитку інноваційної діяльності на підприємствах, що займаються туристичною діяльністю, запропоновані шляхи поліпшення інноваційної діяльності в сфері туризму. Автором аналізується роль інновацій на підприємствах в туристичній сфері, проблеми в використанні інноваційних інструментів в даній індустрії, досліджується взаємозв'язок між впровадженням інновацій та рівнем розвитку туристичної сфери.

Ключові слова: інновація, інноваційна діяльність, інноваційні інструменти, туристична індустрія.

АКТИВИЗАЦИЯ ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В ТУРИСТИЧЕСКОЙ СФЕРЕ

Птащенко Е.В. к.э.н. доцент, Ващенко А. магистр

Харьковский национальный экономический университет им. С. Кузнеця

Аннотация. В статье изложены результаты исследований в сфере развития инновационной деятельности на предприятиях, которые занимаются туристической деятельностью, предложены пути улучшения инновационной деятельности в сфере туризма. Автором анализируется роль инноваций в туристической сфере, проблемы в использовании инновационных инструментов в данной индустрии, исследуется взаимосвязь между внедрением инноваций и уровнем развития туристической сферы.

Ключевые слова: инновация, инновационная деятельность, инновационные инструменты, индустрия туризма.

ACTIVATION OF INNOVATIVE ACTIVITY IN THE TOURISM SECTOR

Ptashchenko O., Vashchenko A.

Annotation. The article presents the results of research in the field of development of innovative activity at the enterprises, which are engaged in tourism activities, offered ways to improve innovation in the tourism sector. The author examines the role of innovation in the tourism sector, problems in the use of innovative tools in the industry, examines the relationship between innovation and the level of tourism development.

Keywords: innovation, innovation activity, innovative tools, tourism industry.

Постановка проблеми. Актуальність даної теми полягає в тому, що на сьогоднішній день інноваційна діяльність є одним з головних стрижней в започаткуванні підприємства в сфері туризму та його подальшого закріплення на ринку в звичних для кожної сфери (галузі) умовах конкуренції. Активізація інноваційної діяльності на підприємстві є дуже важливою складовою так, як підвищує його конкурентоспроможність на внутрішньому і світовому ринках. Підприємство матиме змогу отримувати прибуток, тільки за умови того, що воно буде випереджати своїх конкурентів в освоєнні досягнень науково-технічного прогресу. Особливе місце для формування туристичних продуктів займають інноваційні процеси, що допомагають віднайти актуальні, затребувані і звичайно ж нові послуги, які формують сильнішу конкурентоспроможність регіону. Тому проблеми посиленої активізації інноваційної діяльності на підприємстві, що працює в туристичному напрямі є важливими як у сучасних умовах, так і в майбутньому.

Аналіз останніх досліджень та невирішена частина проблеми. Теорія інновацій в наукових публікаціях вітчизняних та зарубіжних авторів представлена доволі багатогранно. Останніми роками науковці приділили свою увагу вивченню та аналізу інноваційної діяльності на підприємствах різних сфер. Вагомий внесок в дослідження методів управління інноваційним розвитком підприємств, а саме: конкурентних переваг інноваційних кластерно-організованих підприємств, виявлення можливостей та резервів активізації їх інноваційної діяльності зробила Ганущак-Єфіменко Л. М. [4].

Дослідженню інноваційної діяльності в туристичній сфері присвячено роботи: Новікова В. С. [10], в якій визначено передумови появи інноваційної діяльності в туризмі, основні задачі держави щодо регулювання цим видом діяльності в даній сфері, фактори впливу внутрішнього та зовнішнього середовища на впровадження інновацій в туристичній індустрії; О. В. Бетехтін, [2], в якій визначено підвищену значимість маркетингу консалтингу як інноваційного інструменту розвинення туризму та його впливу на розвиток туризму.

Різним аспектам інноваційної діяльності в туристичному господарстві України присвячено роботи Кіндрик Т. О. [9] та Головінова О. М. [6] (запропонована власна класифікація інновацій в даній сфері та визначено проблеми зовнішньоекономічної діяльності у індустрії туризму в Україні), Гарбера О. Є. [5] (визначені основні завдання щодо переходу туризму України на інноваційну модель економічного розвитку); Забуранної Л. В. [7] (побудовані профілі споживачів сільського та зеленого туризму та); Кізюн А. Г. [8] (виокремлені й обґрунтовані нові шляхи розвитку туризму в селах Поділля); Богачової В. О. [3] (досліджений спортивний туризм як один з інноваційно-

оздоровчих напрямків розвитку туристичної галузі); Басюк Д. І. [1], яка визначила винний туризм як один із видів інновацій у туристичній діяльності.

Але, незважаючи на те, що ця галузь має дуже розгалужений характер і кількість публікацій, присвячених різним аспектам її розвитку, відчувається недостатність креативних підходів щодо активізації різних інноваційних інструментів активізації інноваційної діяльності. Тому виникає необхідність досліджувати даний напрям більш детально, аби виявити всі основні та другорядні проблеми, що заважають подальшому інноваційному розвитку туристичних підприємств.

Метою дослідження є обґрунтування системи інструментів інноваційного розвитку туристичних підприємств.

Результати дослідження. В 21 ст. ведення будь-якого бізнесу можливе лише за умови активного використання результатів інноваційної діяльності. Саме це є значним каталізатором у зростанні економіки і, не в останню чергу, неабияк підвищує рівень конкурентоспроможності підприємств більшості сфер.

Сьогодні інноваційна діяльність є основою для створення та подальшого існування підприємств різних галузей в технологічно розвинутих країнах, яким притаманний п'ятий технологічний уклад, причому на жаль в нашій країні домінують третій, і лише в деяких галузях – четвертий. Основними причинами такого суттєвого розриву між Україною та передовими країнами світу є недостатнє забезпечення фінансами інноваційної діяльності на підприємствах та також обмежене фінансування державою інноваційних досліджень.

Нині інноваційна діяльність виступає як об'єкт поєднання фінансових, інтелектуальних, матеріальних й інших процесів по вкладанню ресурсів з метою одержання ефекту [4]. Всі галузі економіки України здійснюють потужний внесок у побудову інноваційної моделі, але різний: з промислових галузей всі високотехнологічні – машинобудування, ІТ–технології, аерокосмічна галузь та агропромисловий комплекс, а з непромислових – рекреаційна та туристична.

Індустрія туризму – це сукупність різних видів суб'єктів, що притаманні даній діяльності (готелі, спа–комплекси, кемпінги, пансіонати, мотелі, хостели, гастрономічні заклади, підприємства, що надають транспортні послуги, заклади культури, спорту, тощо), основними функціями яких є приймання, якісне та кваліфіковане обслуговування та перевезення споживачів туристичних продуктів. Дана індустрія впродовж останніх десяти років стала однією з першорядних сфер економіки, яка забезпечує десятку частину валового продукту. Туризм залежно від мети подорожі поділяється на спортивний, пізнавальний (екскурсійний), діловий, релігійний та інші; залежно від засобів пересування пішохідний, лижний, автобусний, автомобільний, авіаційний, велосипедний, водний, залізничний, комбінований.

Стосовно сфери туризму в Україні можна об'єктивно та впевнено сказати, що наша країна має доволі потужний потенціал, та на превеликий жаль, використовує його не ефективно. Наприклад, деякі автори (Новіков В.С.) вважають, що причин виникнення такої ситуації існує декілька: складна соціально–економічна ситуація в державі, відсутність ефективної стратегії розвитку в цій сфері на всіх рівнях (міжнародному, національному, регіональному), неефективне регулювання та неадекватне фінансування державою даної галузі та багато інших. Саме вони і стають мотивом для появи інновацій в даній сфері [10].

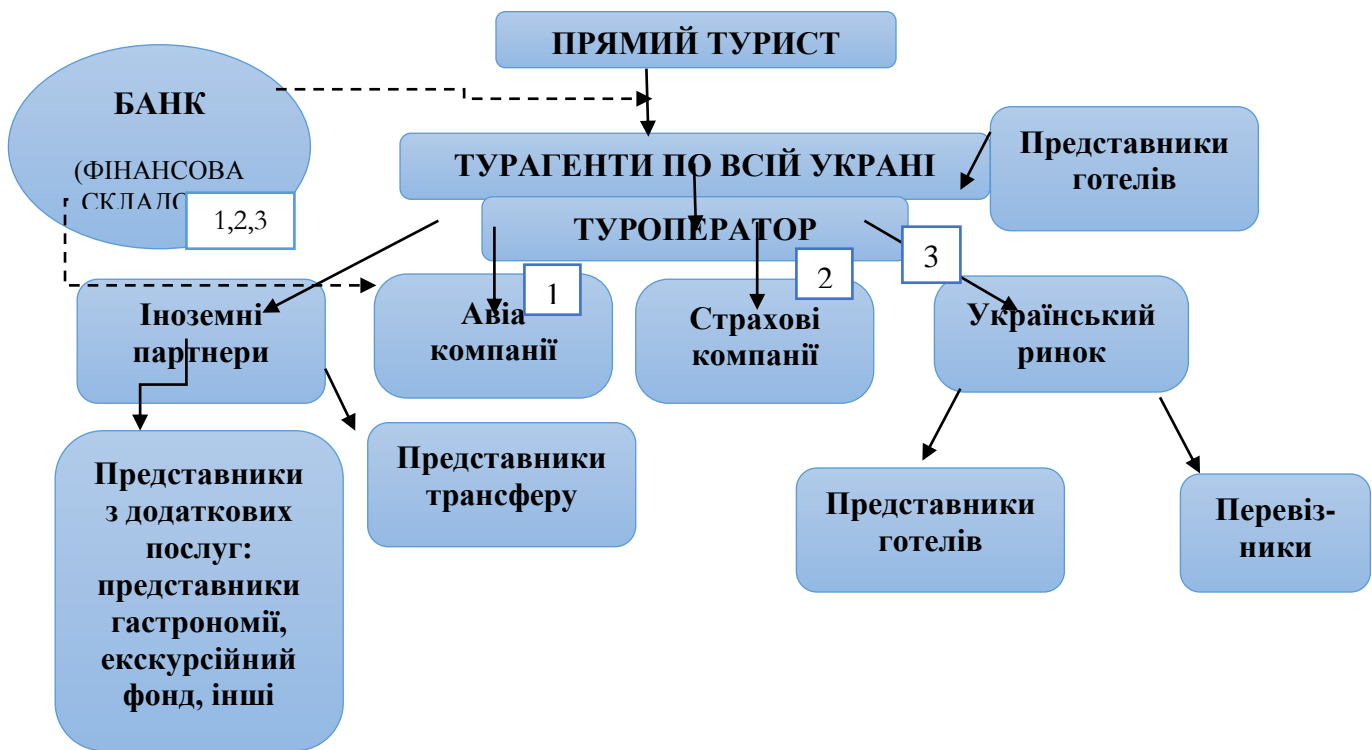
На думку Гарбер О.Є. інноваційна діяльність в туризмі базується й розвивається в трьох напрямках: впровадження інновацій, що пов'язані з реорганізацією кадрової політики і поглинанням конкуруючих суб'єктів, завдячуючи новій техніці та передовим технологіям; задоволення потреб основної бази клієнтів та приваблення нових за допомогою маркетингових інновацій; періодичні інновації, що спрямовують на зміну споживчих якостей турпродукту [5]. На думку Кіндрик Т. О. [9], Головінова О. М. [6] нововведення, перш за все, повинні супроводжуватися: відновленням та розвитком сил туристів (духовних і фізичних), якісними та новими змінами турпродукту, вдосконаленням факторів виробництва, тощо.

З точки зору споживача (туриста) найбільш затребуваними є наступні напрями і види інноваційної туристичної діяльності: сільський (еко) туризм, спортивний туризм та винний туризм. Так, на думку Л. В. Забуранної [7], зараз найбільш трендовими є: возз'єднання людини й природи; очищення розуму та душі від накопичених негативних думок і вражень, за допомогою чистого навколишнього середовища; переосмислення власного способу життя за важкою сільською працею. Навіть з попереднього туристичного напрямку можна виокремити спорт, який є одним з важливих складових для гарного відпочинку багатьох людей. А от для споживачів, що вважають себе гурманами та люблять спокійний відпочинок одним з напрямів туризму буде саме винний туризм.

В індустрії туризму працює принцип взаємозв'язку між усіма підприємствами та організаціями, що займаються даною діяльністю. Цей принцип необхідний для того, щоб споживач послуг туристичного агентства отримав бажаний результат. Взаємозв'язки в сфері туризму є дуже важливими для кожного суб'єкта туристичної ніші, що схематично зображено на рис.1 .

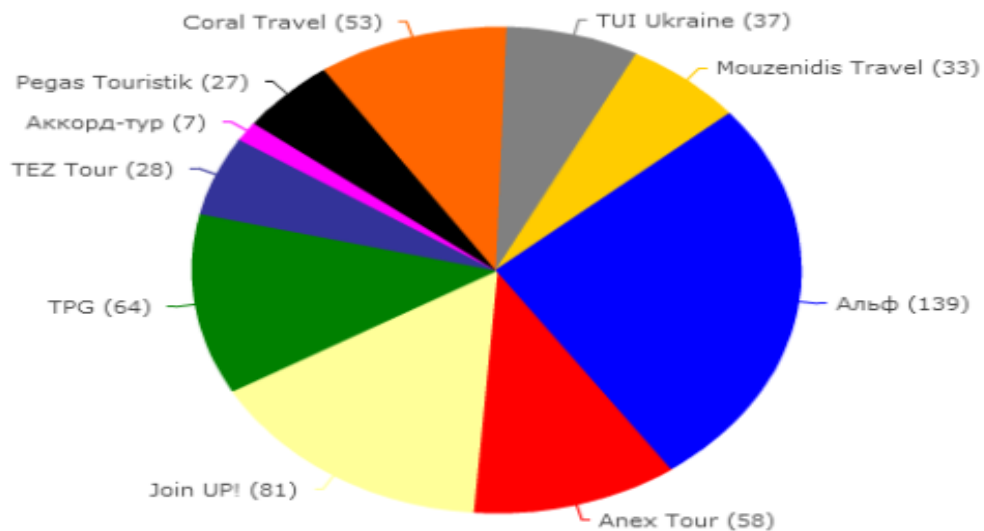
Співробітництво туроператора та турагента є взаємовигідним так, як туроператору зручно працювати з надійними, кваліфікованими та постійними партнерами, в той час, як турагент об'єднуючись з туроператором підвищує впізнаваність власного підприємства (марки), підсилює ефект присутності на ринку та зменшує витрати на маркетингову діяльність. Провідну роль в туризмі виконують туроператори так, як саме вони компонують різні види послуг (транспорт, трансфер, розміщення, харчування, розваги і т. д.) в один пакет, який потім реалізують споживачеві завдяки туристичним агентствам. В Україні існує до 100 основних туроператорів між якими існує жива конкуренція. Та головними конкурентами між українськими туроператорами за голосуванням споживачів їхніх послуг є наступні (рис.2) :

Споживачі стали доволі примхливі, тож туроператори та туристичні агентства почали пошук інновацій для покращення надаваних послуг. Інноваційна діяльність в різних галузях та підгалузях може розвиватися за кардинально різними напрямами, так і туризм виділяє три таких напрямка (рис.3).

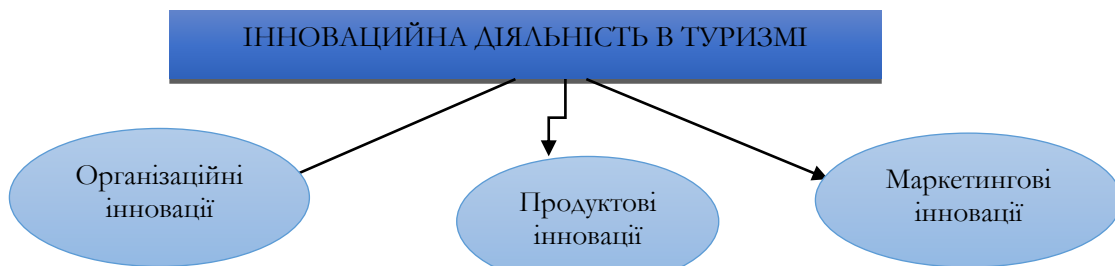
Джерело: розробка автора.

Рис. 1. Схема взаємозв'язків різних представників туристичної індустрії України

Джерело: Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://www.travelnews24.ru/61475-rejting-luchshix-turoperatorov-ukrainy>

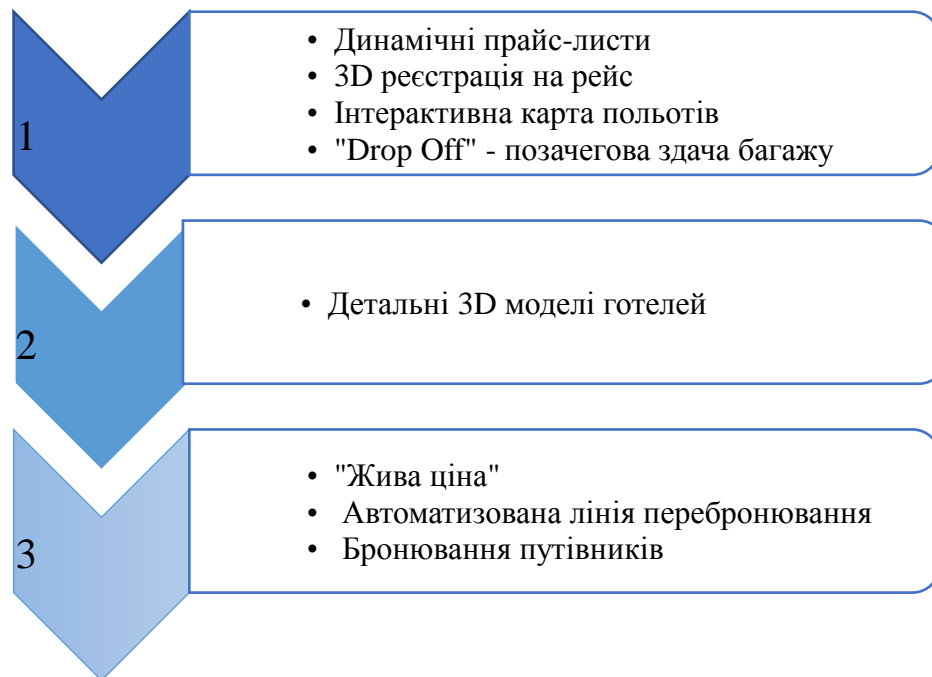
Рис.2. Рейтинг найкращих туроператорів України

Джерело: Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://www.myshared.ru/slide/1306276/>

Рис.3. Графічне зображення розвитку інновацій в індустрії туризму

Інновації в туризмі виникають на різних рівнях при створенні турпакету, в аеропортах, готелях, проведенні екскурсій. Їх існує немало кількість, та наступні інновації, що використовуються в туризмі, слід виокремити та звернути на них свою увагу (Рис.4).

Джерело: Електронний ресурс. – Режим доступу:

<https://www.bgoperator.ru/docs.shtml?action=pc&lsec=140820745138§ion=140820745276>

Рис.4. Список інновацій в індустрії туризму

За проведеними вище дослідженнями та отриманими результатами, можна з впевненістю сказати, що інноваційна діяльність – є однією з найважливіших складових у формуванні та розвитку туристичної діяльності. Туристичні пропозиції та вимоги споживачів змінюються доволі швидко, тож необхідно цікавитися нововведеннями в індустрії туризму в світі та впроваджувати їх у власну структуру. Таким чином це може підняти діяльність підприємств даної сфери на новий та більш якісний рівень.

Індустрія туризму сприяє сталому економічному зростанню, забезпеченню збалансованого соціально–економічного розвитку в окремих регіонах та країни в цілому, зростанню людського потенціалу завдяки збільшенню нових доступних пропозицій

туристичних послуг та продуктів, збільшенню зайнятості і доходів населення. Туризм – це одна з найважливіших галузей сервісу. Тож дана галузь вимагає сучасних методів та механізмів в обслуговуванні клієнтів. Однак далеко не всі компанії готові застосовувати інновації в практичній діяльності так, як інноваційна діяльність характеризується високим рівнем ризику та невизначеності, і відповідно складністю прогнозування кінцевих результатів. Але якщо не спробувати вдало використовувати інноваційні інструменти є можливість втратити свою конкурентоспроможність порівняно з більш активними та прогресивними підприємствами. Механізм (покрокова інструкція), який буде сприяти підвищенню якісного рівня туристичних підприємств шляхом використання інноваційних технологій наведений на рис. 5.

Джерело: розробка автора

Рис.5. Покрокова інструкція по підвищенню якісного рівня підприємств туристичної сфери завдяки впровадженню інноваційної складової

За умови застосування вищевказаних пунктів необхідно зважати на загальний стан інноваційного розвитку в країні. Так як в Україні інноваційна складова не на найкращому рівні і не має достатнього фінансування з боку держави, то впроваджувати покрокову інструкцію необхідно помалу і зважаючи на специфіку країни. І в подальшому прагнути до повного виконання механізму покращення та вдосконалювати його.

Висновки та пропозиції. Проаналізувавши українську індустрію туризму та її особливості, можна зробити такий висновок: необхідно запроваджувати вдосконалення в даній сфері на обох рівнях (на мікрорівні та на макрорівні). На мікрорівні потрібно

дотримуватися наступних принципів по активізації інновацій в сфері туризму: досліджувати привабливі для споживача регіони для залучення нових інноваційних інструментів; впроваджувати нововведень на підприємствах даної сфери у організацію роботи працівників, надаваних послуг, маркетингової складової; правильно представляти інноваційну складову для залучення інвесторів; слідкувати за діяльністю конкурентів та аналізувати їх становище на ринку. Відповідно на макрорівні дії повинні бути значно глобальнішими та впливовішими, до таких дій можна віднести: створення сприятливого інноваційного клімату в державі, створити механізми державного регулювання, фінансування та стимулювання інноваційної активності туристичних підприємств.

В сучасних кризових умовах з нестійким попитом, в умовах глобалізації економічних процесів підтримання конкурентоспроможності можливо лише завдяки новаторству та ініціативі в розвитку інноваційних процесів. На даному етапі розвитку індустрії туризму, важливим є джерело мобілізації потенціалу економічного зростання регіонів України. Перспективний напрям дослідження полягає в створенні так званих кластерів, тобто об'єднанні декількох підприємств зайнятих в туристичній сфері навколо наукового центру. Механізм роботи в таких кластерах ґрунтується на інноваційних ідеях та наукових розробках наукового центру, що надалі будуть реалізовувати підприємства. Співпраця такого характеру допоможе підтримувати конкурентоспроможність підприємств сфери туризму, змінити їх структуру, піднявши її на якісно-новий рівень, розширити асортимент надаваних послуг.

Література: 1. Басюк Д.І. Інноваційний розвиток гастрономічного туризму в Україні / Д.І. Басюк // *Наук. пр. НУХТ* – 2012. – № 45. – С. 128–132. 2. Бетехтін О. В. Особливості комплексу маркетингу у консалтингу туристичної галузі / О. В. Бетехтін // *Ефективна економіка*. – 2012. 3. Богачова В.О., Кізюн А. Г. Вплив інноваційних процесів на розвиток спортивного туризму / *Матеріали конференції «Наука и образование без границ – 2013»*. 4. Ganushchak-Yefimenko L. Formation of the mechanism of regional sustainable development on the basis of environmental and economic risk. / L. Ganushchak-Yefimenko // *Managment*. – Issue 24. – 2016. – С.128–138. 5. Гарбера О.Є. Основні теоретичні та практичні аспекти інноваційної діяльності в туристичному господарстві України / О.Є.Гарбера // *Інвестиції: практика та досвід*. – 2009. – №23. – С.29–31. 6. Головінов О.М., Кіндрик Т.О. Інноваційна діяльність в туристичному господарстві України / Т.О. Кіндрик, О.М. Головінов // *Матеріали конференції "Ефективні інструменти сучасних наук – 2010"*. 7. Забуранна, Л. Сільський туризм як чинник ефективного соціально-економічного розвитку сільських територій України / Л. Забуранна // *Туризм сільський зелений*. – 2012. – № 1. – С. 3–5. 8. Кізюн А.Г. Туризм у відродженні та збереженні сільських ландшафтів Поділля / А.Г. Кізюн // *Географія та туризм*. – 2012. – Вип. 21. – С. 47–54. 9. Кіндрик Т. О. Інноваційна діяльність в туристичному господарстві України / Кіндрик Т. О. Головінов // *Матеріали наукової конференції «Ефективні інструменти сучасних наук – 2010»*. 10. Новіков В.С. Інновації в туризмі. М.: ВЦ "Академія", 2007. – 208 с. 11. Shcherbak V. Open innovations as a tool of restaurant business effective activity. / V. Shcherbak// *Managment*. – Issue 24. – 2016. – С.115–128.